ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 115, Nisan 2021, s. 311-327

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.49389>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
13.02.2021

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.04.2021

Öğr. Gör. Işık Tümay ALPER
Adıyaman Üniversitesi
tumayalper@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2971-4667

Prof. Dr. İlkay ULUTAŞ
Gazi Üniversitesi
ilkayulutas@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2234-0773

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN YARATICI HAREKET ÜZERİNE GÖRÜŞ VE UYGULAMALARI

Öz

Okul öncesi dönemde yaratıcı hareket, çocukların hayal güçlerini ortaya çıkaran; duygu ve düşüncelerini, bedenlerini kullanarak ifade etmelerine olanak sağlayan; beden farkındalığı ve kontrolünü geliştiren önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı hareket ile ilgili görüş ve uygulamalarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Adıyaman ilinde MEB’e bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örneklem yöntemlerinden benzeşik örnekleme tekniği kullanılmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış “Okul Öncesi Öğretmenlerin Yaratıcı Hareket İle İlgili Görüşlerini Belirleme Formu” aracılığı ile toplanmıştır. Çalışma bulguları, okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı hareket ile ilgili tanımlamalarının “etkinlik” ve “özgün hareket” içerikli olduğunu; yaratıcı hareketin yararlarında “farklı düşünme” ve “iletişim kurma”yı daha çok belirttiklerini; yaratıcı harekete çoğunlukla drama ve müzik etkinliklerinde yer verdiklerini; etkinlik planlarken motor, sosyal/duygusal ve bilişsel alan kazanımlarından yararlandıklarını; yaratıcı hareket ile ilgili etkinlik planlama, uygulama ve değerlendirmede eğitime ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler: Yaratıcı Hareket, Okul Öncesi Eğitim, Okul Öncesi Öğretmeni

PRESCHOOL TEACHERS' VIEWS AND PRACTISES ON CREATIVE MOVEMENT

Abstract

Creative movement in the preschool period has an important effect on children that reveals their imagination, allows them to express their feelings and thoughts using their bodies, develops body awareness and control. For this reason, this study aimed to determine the opinions and practices of early childhood teachers about creative movement. The study group consists of 20 early childhood teachers working in pre-school education institutions affiliated to the Ministry of National Education in Adıyaman. While determining the study group, one of the purposeful sampling methods, the simulated sampling technique was used. The data were collected through the semi-structured form titled "Opinions of Early Childhood Teachers on the Creative Movement". The findings of the study show that the preschool teachers' definitions of creative movement contain "activity" and "original movement"; they stated more "thinking differently" and "communicating" in the benefits of creative movement; that they mostly included creative movement in drama and music activities; they benefited from motor, social / emotional and cognitive gains while planning activities; revealed that they need training in activity planning, implementation and evaluation related to creative movement.

Keywords: Creative Movement, Early Childhood Education, Early Childhood Teachers

GİRİŞ

Bireyler doğuştan yaratıcı olarak hayata başlar. Bunun en gözlemlenir sürecini okul öncesi yılları oluşturur. Öyle ki bu dönemdeki çocuklar dünyaya geldikleri andan itibaren, önce kendi bedenlerinden başlayarak, yakın çevresini ve dünyayı keşfe çıkarlar. Bu keşifleri sırasında merak ettiklerini inceleme, sorular sorma, denemeler yapma, canlandırma, doğaçlama yapma gibi davranışlar yoluyla araştırırlar. Bu keşifleri sırasında sergiledikleri öğrenme davranışları kendiliğinden ortaya çıkar (Daniels ve Peters, 2015). Araştırmalarına teşvik aldıkça yaratıcılıkları daha da artar ve öğrenmeleri etkili hale gelir. Bu nedenle yaratıcılığın doğuştan gelse de ortaya çıkması ve artması için birtakım koşulların sağlanması gerektiği belirtilmektedir (Yıldız ve Şener, 2016). Yaratıcılığı destekleyen eğitim süreci bileşenleri olarak adlandırılan bu koşullar arasında eğitim ortamı, eğitim programı ve öğretmen yer almaktadır (Üstündağ, 2020; Yıldırım, 2015; Yıldız ve Şener, 2016). Öğretmen hem eğitim ortamı hem de eğitim programına katkı sağlaması nedeniyle bu bileşenlerin önde geleni olarak değerlendirilebilir. Yaratıcılığın gelişmesi için gerekli eğitim ortamı ve eğitim programını hazırlarken çocuğun yaratıcılığının ortaya çıkmasını destekleyen iletişim ve yaklaşımlarla da süreci güçlendirecektir. Honig (2020) öğretmenlerin, çocuklara uygun ve gerekli ortamı sağlama, sanatla ifade, hareketle ifade ve problemlere yaratıcı çözüm önerileri sunma gibi önemli role sahip olduklarını ifade etmiştir. Bu bağlamda yaratıcılık sadece problem çözme becerileri ile ilişkili değil, sözel veya hareketle özgün ifadenin her türünü içerir. Sözel ifade veya sözel yaratıcılık; özgün hikâye, tekerleme, şarkı oluşturma gibi dil alanında yaratıcılığı yansıtırken; taklit, canlandırma, dans gibi özgün

hareketlerle ifadeler ise hareket alanında yaratıcılıkla ilgilidir. Bu anlamda yaratıcılığı değerlendirirken Gardner (1983)'ın çoklu zekâ yaklaşımından yola çıkmak rehber olacaktır.

Okul öncesinde çocukların sözcük kazanımlarının sınırlı olması ve kavramların duyarlarla kazanılması onları daha çok bedensel ifadeye yönlendirir. Örneğin kedi, köpek vb. taklitleri, sadece sesi ile değil, hareketleri ile de ortaya koyarlar. Bu yaratıcı hareketler; onların hayal güçlerini geliştirirken, beden farkındalığını ve bedensel ifadelerini artırır. Bununla birlikte beden kontrolünü, denge gelişimini, esneklik ve çeviklik kazanmayı ve motor koordinasyonu sağlar. Duygu ve düşüncelerini hareketle ifade ettikçe, bedensel ve zihinsel rahatlık elde ederler, özgüvenleri artar, duyguları ayarlama, problem çözme, iletişim kurma, saygı duyma gibi sosyal duygusal kazanımları güçlenir (Kaufmann, 2006; Tsompanaki, 2019; Zukowski ve Dickson, 1990). Okul öncesi eğitimde yaratıcı hareket, öğrenmenin de kolaylaştırıcısı olabilir. Hareket ve oyun, çocukların hayatının vazgeçilmez bir parçasıdır. Hareketle öğrenme, bilgiyi çocuğun gerçekliğine yaklaştırır (Montessori ve Carter, 1936). Hareketle öğrenmek eğlence içerdiğinden çocukların etkin katılımını artırır. Programı ve etkinlikleri zenginleştirerek çocukların öğrenme sürecinde sorgulama yapmalarına olanak tanır (Kambas, Gourgoulis, Fatouros, Aggeloussis, Proviadaki ve Taxildaris, 2005; Kambas, Venetsanou, Giannakidou, Fatouros, Avloniti, Chatzinikolaou, Draganidis ve Zimmer, 2012; Klingberg, Schranz, Barnett, Booth ve Ferrar, 2018).

Yaratıcı harekette dans çeşitlerinde olduğu gibi belirlenmiş ve değişmez hareketler yerine; bireyin yaratıcılığı ile ortaya çıkan doğaçlama ve özgün hareketlerle ifade yer almaktadır. Dolayısıyla her dans yaratıcı hareket olarak değerlendirilmez, özgünlük içermesi gerekir (Stinson, 1988). Örneğin yaratıcı drama çalışmalarında sıklıkla yer alan heykel oyunu kapsamında katılımcıların doğaçlama hareketler yaparak özgün hareketler ortaya çıkarmaları yaratıcı hareketle ifadeyi yansıtır (Daniels ve Peters, 2015). Doğaçlama oluşan hareketler yaratıcı hareket kapsamında yer alırken; aynı örüntüde tekrarlayan hareketler yer almamaktadır. Bu doğrultuda müzik eşliğinde özgün, doğaçlama dans etmek, yaratıcı dans oluşturmak aynı zamanda yaratıcı hareket kapsamında da yer alabilir. Bu nedenle yaratıcı hareket kavramı, danstan ziyade yaratıcı dansı ve tüm bedensel ifadeleri içeren kapsamlı bir kavram olarak değerlendirilebilir.

Ülkemizde okul öncesi dönemde yaratıcı hareket ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Karaca (2015)'nın okul öncesi çocuklara yaratıcı rahatlama eğitim programı uyguladığı ve programın motor yaratıcılık üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bununla birlikte Aktaş (2013), yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin yaratıcı hareket ve dans çalışmaları ile ilgili görüşlerini, müzik etkinlikleri kapsamında incelemiştir. Yurtdışında yapılmış çalışmalarda ise yaratıcı hareketin, çocukların fiziksel, bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimlerine (Von Rossberg-Gempton, 1997), benlik algılarına (Theodorakou ve Zervas, 2003), motor yaratıcılıklarına (Wang, 2003), sosyal yeterliliklerine (Lobo ve Winsler, 2006; McLaughlin, 2011) yaratıcılıkları ve iş birliği yapma düzeylerine (Daniel, 2015); bilişsel, duygusal ve sosyal öğrenmelerine (Deans, 2016) etkisi incelenmiştir.

Yaratıcı hareket ile ilgili öğretmen görüşlerine yönelik çalışmaların sınırlı olmasından hareketle, okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı hareket ile ilgili görüşlerini belirlemek ve yaratıcı hareket ile ilgili farkındalığın artması amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı hareket üzerine görüş ve uygulamalarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

- Okul öncesi öğretmenleri yaratıcı hareketi nasıl tanımlamaktadır?
- Okul öncesi öğretmenleri yaratıcı harekete hangi sıklıkla yer vermektedir?
- Okul öncesi öğretmenleri yaratıcı harekete hangi etkinliklerde yer vermektedir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı hareketin çocuklara yararına ilişkin görüşleri nelerdir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı hareketin mevcut uygulamalardaki durumuna ilişkin görüşleri nelerdir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı hareket ile ilgili bilgi kaynakları nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Nitel yöntemde olan bu çalışmada fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji deseninde bireylerin deneyimleri, tecrübeleri betimlenerek, üzerinde derinlemesine durulur ve bu deneyim ve tecrübelerin bireyler için ne anlam ifade ettiğine odaklanılır. Böylelikle ortaya çıkan üründe bireylerin deneyim ve tecrübelerinin özüne ulaşılır. Genellikle farkında olunan ancak ayrıntılı bilgiye sahip olunmayan olguların derinlemesine incelenmesi amacıyla bu desen kullanılmaktadır (Aydın Günbatır, 2019; Creswell, 2017). Deneyimlerin özüne ulaşılabilmesi için büyük örneklem yerine nispeten az sayıda birey ile çalışılır. Böylelikle olayların, eylemlerin, anlamların; koşullar tarafından nasıl şekillendirildiği daha net ortaya çıkarılır (Maxwell, 2018).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ele alınan konuyla ilgili bilgi, deneyim, tecrübe ve düşüncelerini belirlemek ve ortaya koymak için veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme araştırmada problem durumu ve araştırmanın amacı doğrultusunda ilgili kişilerden doğrudan veri toplamayı ve derinlemesine bilgi edinmeyi sağlar (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçlı örneklem yöntemlerinden benzeşik örnekleme tekniği kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme ile çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilmesi ve derinlemesine araştırma yapılması sağlanır. Benzeşik örnekleme yöntemi ile ise araştırmanın problemi ve amacı ile ilgili olan benzeşik bir alt grup seçilmektedir (Büyüköztürk, vd., 2008). Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubunu Adıyaman ilinde MEB'e bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan çalışmaya gönüllülük esası ile katılan 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin %95'i kadın ($f=19$), %5'i erkektir ($f=1$). Öğretmenlerin yaşları 25 ile 39 arasında değişmekte olup ortalama 33'dür. Mezun oldukları bölümlere bakıldığında ise %90'ı okul öncesi öğretmenliği ($f=18$), %5'i okul öncesi öğretmenliği ve ev yönetimi ($f=1$), %5'i ise çocuk gelişimi ve eğitimi ($f=1$) bölümünden mezun olmuşlardır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin görev süresi ise 1 ile 15 yıl arasında değişmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilmiş *“Kişisel Bilgi Formu”* ve yarı yapılandırılmış *“Okul Öncesi Öğretmenlerin Yaratıcı Hareket İle İlgili Görüşlerini Belirleme Formu”* aracılığı ile elde edilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu ile çalışma grubuna dahil olan öğretmenlerin yaş, cinsiyet, mezun olduğu program, hizmet süresi vb. gibi demografik bilgileri elde edilmiştir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaratıcı Hareket İle İlgili Görüşlerini Belirleme Formu

Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı hareket ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış olarak görüşme formu oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış formlar hem sabit seçenekli cevaplamalara hem de derinlemesine görüşlere ulaşmayı aynı anda sağlayabilmektedir (Büyüköztürk, vd., 2008). Formda yer alan soruların oluşturulmasında literatür incelenmiş, konu ile ilgili kuramsal çerçeveden yararlanılmıştır. Oluşturulan sorular okul öncesi alanında üç uzmanın görüşüne sunulmuş ve uzmanlardan alınan geri dönütler çerçevesinde düzenlemeler yapılmıştır. Düzenlemeler sonrasında üç okul öncesi öğretmeni ile pilot görüşme yapılarak soruların anlaşılabilirliği değerlendirilmiş, forma son hali verilmiştir. Formda “Yaratıcı hareket nedir? Yaratıcı harekete yer verdiğiniz etkinlikler var mı? Varsa hangi etkinlikler kapsamında yaratıcı harekete yer veriyorsunuz? Yaratıcı hareket etkinliklerinde hangi gelişim alanlarına ait kazanım-göstergeleri tercih ediyorsunuz? Yaratıcı hareket etkinliklerine ne sıklıkla yer veriyorsunuz? Yaratıcı hareket etkinliklerinin okul öncesi dönem çocuklarına faydaları nelerdir? Yaratıcı hareket konusunda mesleki bilginizi nasıl geliştirmektесiniz?” şeklinde sorulara yer verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Veriler COVID-19 önlemleri nedeniyle öğretmenler ile uzaktan görüntülü görüşme gerçekleştirilerek toplanmıştır. Bir görüşme ortalama 20 dakika sürmüştür. Görüşme başlamadan önce görüşmenin ses kaydına alınması için öğretmenlerden onay alınmış; çalışmanın amacı, verilerin nasıl saklanacağı, nasıl ve nerede kullanılacağı ile ilgili bilgiler de öğretmenlerle paylaşılmıştır. Görüşme esnasında *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaratıcı Hareket İle İlgili Görüşlerini Belirleme Formu* kullanılmış, öğretmenlerin ifade ettiği farklı noktalar da görüşme formuna kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında elde edilen öğretmen görüşleri içerik analizi tekniğiyle, açık içerik kullanılarak kodlamaları yapıp kategorize edilmiştir. İçerik analizi; davranışlar üzerinde doğrudan olmayan yollarla çalışma imkânı tanıyan, belli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik ve yinelenebilir bir tekniktir. Açık içerik tekniğinde ise bir kelime ya da ifade gibi metin içerisinde açıkça görülebilecek kavramlar belirlenir (Büyüköztürk, vd., 2008). Öğretmen görüşlerine bulgular kısmında yer verilirken öğretmenlerin ifadelerinde herhangi bir değişiklik yapılmamış ve doğrudan alıntılar yapılmıştır. Bu ifadelere yer verilirken her bir öğretmen için kodlar (Ö1, Ö2, Ö3... vb.) kullanılarak sunulmuştur. Verilerin içerik analizi sonucunda elde edilen temalar ve kodlar Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1 İçerik Analizi İle Ulaşılan Temalar ve Kodlar

BULGULAR

Bu bölümde, okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinden yola çıkılarak yaratıcı hareketin tanımı, yaratıcı harekete yer verilen etkinlikler, yaratıcı hareket etkinliklerinde tercih edilen kazanım alanları, yaratıcı hareket etkinliklerine yer verme sıklıkları, yaratıcı hareket etkinliklerinin yararları, yaratıcı harekete yer verme düzeyi, yaratıcı hareket ile ilgili bilgi kaynakları şeklinde bulgulara yer verilmiştir.

Öğretmenlerin Yaratıcı Hareket Tanımları

Şekil 2 Yaratıcı Hareketin Tanımı

Öğretmenlerin “Yaratıcı hareketin tanımı nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar “*Etkinlik*” ve “*Özgün hareket*” içerikli olmak üzere iki alt tema kapsamında şekillenmiştir. *Etkinlik* içerikli tanımlarda öğretmenlerin drama, pandomim, taklit, figür canlandırma, heykel olma ve tiyatral çalışmaları ifade ettikleri görülmüştür. Öğretmenlerden Ö20: “*Drama etkinliklerini çağrıştırıyor. Bir kavram verilir ve çocuk o kavramla ilgili bir heykel olur. Drama etkinlikleri sırasında herhangi bir figürü canlandırması gerekir ve o figürü canlandırması yaratıcı harekettir.*” şeklinde; Ö15 ise: “*Hayalindeki ağaç nasıl, ayı nasıl yürür, sen pamuk prenses olsaydın nasıl davranırdın? gibi yönergelerle dramada yer verilen etkinliklerdir.*” ifadesiyle yaratıcı hareketi drama ve figür canlandırma kapsamında değerlendirmişlerdir. Ö19 da: “*Şarkı öğretirken şarkıya özgü hareket kullanma*” ifadesiyle yaratıcı hareketi yaratıcı dans olarak açıklamıştır.

Yaratıcı hareketi *özgün hareket* olarak açıklayan görüşlere bakıldığında özgürce hareket oluşturma, kendine özgün ürün oluşturma, duygu/düşüncelerini hareketlerle ifade etme, iç dünyasını yansıtma, enerjiyi orataya çıkarma ve kas geliştirici hareketler gibi tanımların yer aldığı görülmüştür. Örneğin Ö8: “*Her zaman yapmış olduğumuzdan daha farklı lanse ettiğimiz ve yaparken de fark ettiğimiz şeylerdir.*” açıklaması ile yaratıcı hareketin farklı olanı yapma olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerden Ö1’in “*Kişinin yaratıcılığını kullanarak duygularını düşüncelerini rahatça ifade edebildiği bir harekettir.*” ifadesi; Ö2’nin “*Ruh durumuna göre hareket etmedir.*” ifadesi ve Ö4’ün “*Çocuğun kendi iç dünyasını yansıttığı etkinliklerdir.*” ifadesi yaratıcı hareketin bireyin duygu ve düşüncelerini hareketleriyle dışa vurumunu dile getiren hareket içerikli tanımlamalardır.

Yaratıcı Harekete Yer Verilen Etkinlikler

Şekil 3 Yaratıcı Harekete Yer Verilen Etkinlikler

Öğretmenlere hangi etkinliklerde yaratıcı harekete yer verdikleri sorulduğunda çoğunlukla drama ($f=27$) ve müzik ($f=11$) etkinliklerinde yaratıcı harekete yer verdiklerini belirtmişlerdir. Türkçe dil ($f=7$), oyun ($f=6$), spor ($f=5$) ve sanat etkinliğinin ($f=4$) de yaratıcı harekete yer verilen etkinlikler arasında olduğu belirlenmiştir. Drama etkinliklerinde yaratıcı harekete yer

verdiklerini belirten öğretmenlerden Ö16: hikaye canlandırmada “Öykü anlattığımız zaman bu öyküyü kendi hareketleriyle canlandırması ile ilgili etkinlikler”; Ö17: drama, taklit ve tiyatral çalışmalarda “hiç duymadığı bilmediği konular ile ilgili sorular sorulduğunda, kendi dünyasında ne ifade ettiğini bedensel olarak canlandırmasına yönelik aktiviteler” yaptıklarını ifade etmişlerdir. Müzik etkinliklerinde öğretmenlerden Ö14: “Müzikli ront oyunları”, Ö19: “Şarkı öğretirken, şarkının sözlerine uygun hareket etme etkinlikleri” şeklinde yaratıcı hareketi ortaya koyduklarını belirtmişlerdir. Türkçe dil etkinlikleri içerisinde yer verdiğini belirten öğretmenlerden Ö17: “Küçük kas becerilerini geliştirici, farklı parmak hareketleri yaptıkları parmak oyunları” şeklinde yaratıcı hareket yaptıklarını belirtirken; Ö2, Ö6, Ö7 ve Ö16 “Hikâye tamamlama” olarak yaratıcı hareketi kullandıklarını belirtmişlerdir. Spor etkinliklerinde yaratıcı harekete yer verdiğini belirten öğretmenlerden Ö15: “Eğlenceli parkurlarda yarış” şeklinde yapılan etkinliği açıklamıştır. Sanat etkinliği kapsamında ise Ö16: “Sanat etkinliğinde belli materyal verip özgün ürün üretmesini sağlıyorum.” şeklinde yaptıkları çalışmaları ifade etmiştir.

Yaratıcı Hareket Etkinliklerinde Tercih Edilen Kazanım Alanları

Şekil 4 Yaratıcı Hareket Etkinliklerinde Tercih Edilen Kazanım Alanları

Öğretmenlerin çoğunluğunun yaratıcı hareket etkinlikleri planlarken Motor ($f=15$) alana ait kazanımlardan yararlandıkları görülmüştür. Bunu sosyal ve duygusal ($f=11$) ve bilişsel ($f=10$) alana ait kazanımlar takip etmiştir. Dil alanındaki kazanımlardan ise oldukça az ($f=2$) yararlandıkları dikkati çekmiştir.

Yaratıcı Hareket Etkinliklerinin Çocuğa Yararlarına İlişkin Görüşler

Şekil 5 Yaratıcı Hareket Etkinliklerinin Yararları

Yaratıcı hareket etkinliklerinin çocuklar üzerindeki yararları sorulduğunda öğretmenlerin cevapları farklı düşünmeye ($f=12$) ve iletişim kurmaya ($f=11$) olumlu katkısı olduğu yönünde yoğunlaşmıştır. Farklı düşünme ile ilgili Ö7: “Ufkunu açıyor. Hayal dünyalarını geliştiriyor. Tek düze bakmak, klişe düşünmek yerine basma kalıplardan sıyrılıp biraz daha farklı bakıp farklı görüyorlar ve farklı ürünler oluşturabiliyorlar.” şeklinde, Ö15: “Farklı fikirler, farklı bakış açıları oluşmasına katkı sağlıyor.” şeklinde görüş vermişlerdir. İletişim kurma ile ilgili olarak Ö6: “Kendisini ifade edemeyen çocuk bedensel açıdan kendisini ifade etme olanağı bulur.” şeklinde, Ö9: “İletişim becerileri gelişir. Böylelikle duygu ve düşüncelerini paylaşırlar. Bunun yanı sıra söz alma ve söz verildiğinde konuşma davranışı sergilerler.” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Bununla birlikte öğretmenler yaratıcı etkinliklerin çocukların özgüveni artırma ($f=9$), öğrenmeyi güçlendirme ($f=8$), eğlenme ($f=7$), özgür hissetme ($f=6$), fazla enerjiyi harcama ($f=3$), bedenlerini ve yeteneklerini keşfetme ($f=2$) gibi yararlar elde ettiklerini de ifade etmişlerdir. Ö8: “Problemlerine kendileri çözüm buluyorlar. Farklı şeyler düşünüp farklı şeyler dile getiriyorlar. Bu şekilde dil gelişimleri destekleniyor. Kendi problemlerine çözüm bulma fırsatı bulduğu için özgüveni de gelişiyor.” şeklinde ifadesiyle yaratıcı hareket etkinliklerinin öğrenmeyi geliştirme ve özgüveni artırma yararlarını dile getirmiştir. Ö5: “Özgür oluyorlar. İstedikleri gibi davranışlarda bulunabilme imkânı sunulduğu için içinden geldiği gibi davranıyor. Bedenlerini vücutlarını keşfetme olanağı bulup, hareket etme sınırlarını bu şekilde geliştiriyorlar. Hareket ederken arkadaşlarından gördüklerini örnek alıp farklı hareketleri de kazanıyorlar.” şeklinde özgür hissetme ve bedenlerini/yeteneklerini keşfetmeye

yönelik yararına değinmiştir. Ö12 de: “Çok eğleniyorlar ve etkinlikler içerisinde aşırı özgür hissediyorlar. Kendilerinin planladığı, yürüttüğü, karar verdiği etkinlikler olduğu için, kendilerini ifade etme becerileri gelişiyor. Yeni gördükleri ve karşılaştıkları durumlara daha çabuk adapte olabiliyorlar. Özgüven duygusu kazanıyorlar. Sorguluyorlar. Söylenileni hemen kabul etmiyorlar. Kendi düşüncelerini ifade edip kendilerince en doğru olanı davranışa döküyorlar.” şeklinde yaratıcı hareketin çocukların eğlenmeleri, özgür hissetmeleri, kendilerini ifade etmeleri, özgüven kazanmaları gibi yararlarını dile getirmiştir.

Yaratıcı Hareket Etkinliklerine Yer Verme Sıklıkları

Şekil 6 Yaratıcı Hareket Etkinliklerine Yer Verme Sıklığı

Öğretmenlerin tamamı uygulamalarında yaratıcı harekete yer verdiklerini belirtmiştir. Yaratıcı hareket ile ilgili etkinliklere yer verme sıklığı sorulduğunda ise haftada 1-2 kez ($f=7$), haftada 3-4 kez ($f=7$) ve haftada 5 ve daha fazla ($f=6$) şeklinde yanıt verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu haftada üç ve daha fazla aralıklarla yaratıcı harekete yer vermektedir.

Mevcut Uygulamalarda Yaratıcı Harekete Yer Verilme Düzeyi ve Nedenleri

Şekil 7 Yaratıcı Harekete Yer Verilme Düzeyi ve Nedenleri

Öğretmenlere mevcut okul öncesi eğitim uygulamalarında yaratıcı harekete ne derecede yer verildiğini düşündükleri sorulduğunda Az/Çok Nadir ($f=20$) cevabının elde edildiği ve uygulamaları yetersiz buldukları görülmüştür. Örneğin Ö6: “Çok fazla yer verilmiyor. Ben bile kullandığım planlara baktığımda eksikliklerimi gördüm. Eklemeler yapıyorum. Genel olarak ise okullarda öğretmenler serbest oyun, yemek ve ailelerin beklentileri çerçevesinde çizgi çalışmaları iyi olsun, boyamaları iyi olsun şeklinde eğitim öğretim planlarını uygulamaktalar. Çocukların yaratıcılığını geliştirmek için çaba ve farkındalık ne yazık ki yok.” şeklinde düşüncelerini belirtirken; Ö9: “Bence tam anlamıyla yer verilmiyor. Kendimi bile sorguluyorum. Ne kadar yeterliyim diye. Son zamanlarda yaratıcı dramaya önem verilmeye başlandı ama 10 öğretmenden en fazla ikisi bu alanda bir şeyler yapmaya çalışıyor bence. Ve bu da yeterli değil. Yaratıcı hareket noktasında eğitimler olmalı.” diyerek düşüncelerini belirtmiştir. Ö11 ise “Mekân ve araç gereç olmadığı için drama doğaçlama çalışmalarına

yeterince yer verilmiyor.” ifadesiyle yer verilmeme sebebine değinmiştir. Bu açıklamalara benzer olarak Ö20 de “Bence çok az yer veriliyor. Aslında alanda çok önemli olmasına rağmen ne yazık ki uygulama noktasında donanımlı yetiştirilmiyor öğretmenler.” şeklinde donanım gerektiğine dikkat çekmiştir. Bazı öğretmenler yaratıcılıkla ilgili farkındalığın artmasıyla yaratıcı hareket etkinliklerine son zamanlarda yer vermeye başladığını ifade etmişlerdir. Bu noktada Ö2 “Son zamanlarda artmaya başlamış durumda ancak yeterli değil.” derken; Ö3 “Daha önce yer verilmiyordu ancak son 2-3 yıldır yer vermeye başlandı.”. Bununla birlikte Ö5: “Yer verilmiyor çok fazla. Bence çok anlamı bile bilinmiyor.” şeklinde yaratıcı hareket kavramının anlamının bilinmediğine değinmiştir.

Öğretmenlerin Yaratıcı Hareket İle İlgili Bilgi Kaynakları

Şekil 8 Öğretmenlerin Yaratıcı Hareket İle İlgili Mesleki Bilgilerini Geliştirme Çalışmaları

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu yaratıcı hareket ile ilgili bilgileri ilgili sosyal medya hesaplarını (f=14) takip ederek elde ettiklerini belirtmişlerdir. Bununla ilgili Ö3: “Sosyal medyada grupları ve kişisel sayfaları takip ederim. Bu sayfalarda paylaşılan farklı etkinlikler ile kendi gelişimime katkıda bulunurum.” şeklinde ifade ederken, Ö8: “Pinterest sitesini, Finlandiya eğitim sistemini, Montessori eğitimini ve sosyal medyada bazı öğretmenleri takip ederek kendimi geliştiriyorum.” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Ö20 ise “Kendimi geliştirdiğim söylenemez. Plan etkinlik kapsamında kendim farklı dokunuşlar yapıyorum ama onun haricinde kendimi geliştirdiğimi düşünmüyorum. Kısmen sosyal medyada takip ettiğim öğretmenlerin çok azda olsa yaratıcı hareket ile ilgili etkinlikleri olduğunda yararlandığım oluyor.” şeklinde mesleki gelişimini eleştirerek sosyal medyadan yararlandığını ifade etmiştir.

Öğretmenler ayrıca yayın takibi (f=5), eğitim alma (f=5) ve meslektaşları ile bilgiler paylaşarak (f=3) mesleki gelişimlerini sağladıklarını ifade etmişlerdir. Ö13 bu konudaki görüşlerini: “Okuduğum kitaplar, takip ettiğim sayfalar veya kişiler ile kendi imkanlarım doğrultusunda ne kadar geliştirebilirim kendimi geliştiriyorum.” şeklinde ifade ederken; Ö12: “Bu konu ile ilgili eğitim ve kurs olsa katılmak isterim. Ancak izlediğim videolar, başka öğretmenlerin yaptırdığı etkinliklerden örnekler noktasında kendimi geliştirmeye çalışıyorum.” ve Ö4: “Çocuklar beni geliştiriyor. Kaynaklarda edindiğim bilgiler de gelişimime katkıda bulunuyor.” şeklinde çocukların ve basılı kaynakların yararına vurgu yapmıştır. Bazı öğretmenler de drama, orff eğitimine katıldıklarını ve drama/pantomim ile ilgili videoları da takip ettiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda Ö9: “Online eğitim olarak orff eğitimine katıldım. Eğitimleri takip edip olanaklarım çerçevesinde katılmak istiyorum.” ve Ö11: “Geliştirmek için başladım. Siteleri takip ediyorum. Kurslar araştırıyorum. Drama, pantomim ile ilgili videolar izliyorum.” şeklinde düşüncelerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin çoğu eğitim almak istediklerini ($f=10$) ancak bu konuda eğitim eksikliği olduğundan bahsetmişlerdir. Örneğin Ö17: “*Geliştirecek herhangi bir eğitim ne yazık ki yok.*” diyerek düşüncesini belirtirken; Ö13: “*Kesinlikle bir eğitim seminer olmalı ve öğretmenler bu eğitime tabi tutulmalı.*” ve Ö12 de: “*Bu konu ile ilgili eğitim ve kurs olsa katılmak isterim.*” şeklinde eğitim ihtiyaçlarını ifade etmişlerdir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı hareket üzerine görüş ve uygulamalarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmanın bulguları öğretmenlerin yaratıcı hareket tanımlarının *etkinlik* ve *özgün hareket* içerikli olduğunu ortaya koymuştur. Yaratıcı hareket; *etkinlik* içerikli tanımlamalarda “drama, pandomim, taklit, figür canlandırma, heykel olma ve tiyatral çalışmalar” ile “yaratıcı dans etkinlikleri” bağlamında açıklanırken; *özgün hareket* içerikli tanımlamalarda ise “özgürce hareket oluşturma, kendine özgün ürün oluşturma, duygu/düşüncelerini hareketlerle ifade etme, iç dünyasını yansıtma, enerjiyi ortaya çıkarma ve kas geliştirici hareketler” gibi farklı ve özgün hareket üretme olarak yorumlanmıştır. Daniels ve Peters (2015)’da bireyin içinden geldiği gibi, akıllarına geldiği haliyle hareket etmelerini yaratıcı hareket olarak tanımlamıştır. Stinson (1988)’a göre yaratıcı hareket; dans figürleri ve hareketleri belli olan dans çeşitlerinin aksine, bireyin doğaçlama ortaya çıkardığı hareketlerdir. Englebright Fox ve Schirmacher (2014) de yaratıcı hareketi duygu ve düşüncelerin söz kullanmadan hareketlerle ifade edilmesi olarak tanımlamışlardır. Bu noktada literatürde yer alan tanımlarla, araştırmaya katılan öğretmenlerin tanımlarının örtüştüğü ve öğretmenlerin yaptıkları tanımlamalarla yaratıcı hareketin farklı boyutlarına değindikleri görülmektedir. Böylelikle yaratıcı hareketin; beden, hareket, duygu, düşünce, canlandırma, doğaçlama, ifade etme gibi çok farklı boyutları bir arada bulunduran kapsamlı bir kavram olduğu söylenebilir.

Çalışmada öğretmenlerin çoğunluğunun yaratıcı harekete drama ve müzik etkinliklerinde yer verdikleri, bu etkinlikleri Türkçe dil, oyun, spor ve sanatın takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Daniel (2015) yapmış olduğu yaratıcı hareket eğitimi programında; hareket, egzersiz, zihin-beden koordinasyonu ve doğaçlama gibi etkinliklerde yaratıcı harekete yer vermiştir. Naimoli (2016) dans ve hareket terapisi programında, hikâye anlatımı, hikâye imgeleme, müzik ve sahne deneyimi etkinlikleri ile yaratıcı hareketi ele almıştır. Pollman (2017) da çocukların sanat ve müzik etkinlikleri kapsamında yaratıcı hareket ile iç içe olduklarını belirtmiştir. Drama duygu ve düşüncelerin hareketlerle ve sözlerle ifadesini sağlayan temel etkinliklerden birisidir. Müzik etkinliği ise hem yaratıcı dansa imkân vermesi hem de ritmik sesler ile hareket üretimini uyarması bakımından yaratıcı hareketi artıran bir etkinlik olarak değerlendirilebilir.

Çalışma bulguları öğretmenlerin yaratıcı hareket etkinlikleri planlarken çoğunlukla motor, sosyal/duygusal ve bilişsel alanlarına ait kazanım göstergelerden yararlandıklarını ortaya koymuştur. Araştırmalara bakıldığında yaratıcı hareketin çocukların motor gelişimine katkısını ortaya koyduğu görülmektedir (Chatzopoulos, Doganis ve Kollias, 2019). Tsompanaki (2019)’nin yapmış olduğu çalışmada da yaratıcı hareket ile motor beceriler arasındaki ilişkiye dikkat çekilmekte, yaratıcı hareketin çocukların motor gelişimlerine olumlu katkı sağladığı belirtilmektedir. MEB (2013) Okul Öncesi Eğitim programında yaratıcılıkla ilgili kazanım göstergelere motor, bilişsel, dil ve sosyal/duygusal alanlar altında yer verilmiştir. Yaratıcı hareket etkinliklerinde çocuklar ağırlıklı olarak motor aktive içinde görünseler de yeni hareket bulma, hareket örüntüsünü devam ettirme, hareketleri bütünleştirme gibi birçok açıdan bilişsel olarak da aktif olur; duygu ve düşüncelerini özgün hareketlerle ifade etme ve rahatlama olanağı

bulurlar. Dolayısıyla yaratıcı hareket etkinlikleri süresince çocuklar tüm gelişim alanlarını destekleme imkânı elde ederler. Bu nedenle etkinlik planlarken tüm gelişim alanlarındaki kazanım-göstergelere yer verilmesi gerektiği ifade edilebilir.

Araştırmada yaratıcı hareketin çocuklar üzerindeki yararlarına ilişkin öğretmen görüşleri farklı düşünme ve iletişim kurma yararlarına dikkat çekmekle birlikte; özgüveni artırma, öğrenmeyi güçlendirme, eğlenme, özgür hissetme, fazla enerjiyi harcama, bedenlerini ve yeteneklerini keşfetme gibi yararları da ortaya çıkarmıştır. Gersak ve Tancig (2018)'in yapmış oldukları araştırmada öğretmenler yaratıcı hareket kullanımının çocukların sosyal-duygusal ve bilişsel gelişimlerine olumlu etkilerini ifade etmişlerdir. Karaca (2015) yaratıcı rahatlama programının çocukların motor yaratıcılık üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Naimoli (2016)'nin çalışmasında da dans/hareket terapisi ile çocukların tüm gelişim alanlarının ve öğrenmelerinin desteklendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte çocukların hareket terapisi ile enerjilerini atabildikleri ve böylelikle hayal güçlerini daha kolaylıkla harekete geçirip daha yaratıcı olabildiklerine de değinilmiştir. Pavlidou, Sofianidou, Lokosi ve Kosmidou (2018) yaratıcı dansın, okul öncesi dönemdeki çocukların iletişim becerilerini ve hareketle ifade etme yetilerini geliştirdiğine dikkat çekmişlerdir. Samsudin, Bakar ve Noor (2019) müzik ve hareketin, çocukların etkinliklere dikkatlerini vermelerini ve odaklanmalarını sağladığını; duygusal ve davranışsal gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini ortaya çıkarmışlardır. Pollman (2017) ise yaratıcı hareket etkinliklerinin çocukların bedenlerini tanımaları ve beden koordinasyonunu sağlamaları, beden farkındalığı kazanmaları açısından önemli olduğunu tespit etmiştir. Bogard ve Creegan-Quinquis (2013) de yaratıcı hareketin çocukların dikkat sürelerini arttırdığını ve sosyal ve toplumsal olgu, olay ve kavramları hareketle ifade etme olanağı bulup, hareket ile ifade becerisi kazandırdığını belirtmiştir. Bu doğrultuda yaratıcı hareket etkinliklerine dahil olan çocukların beden farkındalığı, farklı/özgün hareketler oluşturma, dans, doğaçlama, canlandırma gibi birçok farklı alanda aktif oldukları ve bu alanlarda deneyim ve tecrübe sahibi olmaları neticesinde ise gelişimlerinin olumlu yönde etkileneceği söylenebilir. Bu süreçte ortaya yaratıcı bir hareket/ürün çıkarmaları ise hem kendi yaratıcı güçleriyle tanışmalarına hem de öz güven duymalarına olanak sağlayabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun uygulamalarında yaratıcı harekete haftada üçten fazla sıklıkla yer verdikleri görülmüştür. Aktaş (2013)'in okul öncesi öğretmenlerin yaratıcı hareket ve dans çalışmalarına yer verip vermedikleri ve ne derece yer verdiklerine değindiği çalışmasında örnekleme oluşturan öğretmenlerin neredeyse hepsinin yaratıcı hareket ve dans çalışmalarını sınıfta uyguladıkları ve uygulayan öğretmenlerin yarısının bu etkinliklere büyük ölçüde yer verdikleri tespit edilmiştir. Yaratıcı hareket etkinliklerine programda sık sık yer verilmesi çocukların yaratıcılıklarının desteklenmesine, hareket ihtiyaçlarının karşılanmasına ve programın aktiflik pasiflik dengesinin sağlanmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca yaratıcı hareketin özel ortam, etkinlik veya materyal gerektirmediği düşünüldüğünde programda sıklıkla yer verilebileceği söylenebilir.

Çalışmada öğretmenler gözlemledikleri uygulamalarda yaratıcı hareket etkinliklerine “Az/ Çok Nadir” yer verildiğini, uygulamaların yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Gersak ve Tancig (2018) de yaratıcı hareketin olumlu etkileri yadsınamaz olduğu halde okullarda yaygın olmadığını belirtmişlerdir. Diğer yandan Muhamad, Razali ve Raja Adnan (2017) okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı hareket etkinliklerinin önemi ve faydasının farkında olmalarının, etkinlikleri uyguladıkları bakımından bir gösterge olmayacağına dikkat çekmişlerdir. Bu çalışmada da öğretmenler yaratıcı hareketin özelliklerinin ve yararlarının farkında olsalar da

kendi uygulamalarında ve diğer mevcut uygulamalarda yaratıcı harekete yer vermenin yetersizliğini dile getirmektedirler. Bunun nedeni olarak yaratıcılıkla ilgili farkındalığın son yıllarda arttığını ve böylelikle yaratıcı hareket ile ilgili etkinliklere yer verilmeye başlandığını vurgulamışlardır. Bununla paralel olarak Garcia, Plevin ve Macagno (2018) da yaratıcı hareket olgusunun, yaratıcılığın diğer alt dallarına oranla yeni keşfedildiğini ve kavramla alakalı araştırma ve açıklamaların çok yeni başladığını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla yaratıcı harekete olan eğilimin güncel olması yaratıcı etkinlik planlanması ve uygulanmasında sınırlılıklar ortaya koymuş olabilir. Gersak ve Tancig (2018)'e göre okul öncesi öğretmenlerin yaratıcı hareket eğitimi programına katılımlarından sonra yaratıcı hareketi öğretme yöntemi olarak kullanmaya yönelik tutumları olumlu yönde değişmektedir. Öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerle yaratıcı hareket farkındalıkları artırılarak uygulamalarına nasıl yansıtacakları konusunda rehberlik sağlanabilir.

Araştırmanın bulguları öğretmenlerin çoğunlukla sosyal medya aracılığıyla, bunun yanı sıra yayınlar ve meslektaşların bilgi paylaşımı ile yaratıcı hareket kapsamında bilgi edindikleri ve kendilerini geliştirdiklerini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca doğrudan yaratıcı hareket ile ilgili bir eğitime rastlamadıkları ve bu eğitim ihtiyacının giderilmesine yönelik taleplerinin olduğu belirlenmiştir. Gersak ve Tancig (2018)'in araştırmasında da öğretmenler yaratıcı hareket alanında sistematik öğretmen yetiştirme eksikliğine değinerek bu alanda seminer, kurs, eğitim ihtiyaçlarını belirtmişlerdir. Muhamad, vd., (2017) okul öncesi öğretmenlerin yaratıcı hareket etkinliklerini uygulamak için bir öğretim planı rehberliğine ve günlük ders planı örneğine ihtiyaç duyduklarına dikkat çekmişlerdir. Myriantopoulos (2015) ise öğretmenlerin müzik ve hareketi bütünleştirmelerinde model, destek ve eğitim eksikliğinin engel teşkil ettiğini ortaya koymuşlardır. Müzik ve hareketi uygulamaya yansıtmaları için ise bir defalık atölyelerin yetersiz olacağını ve sürekli eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir. Çalışmanın sonuçları ve yapılan araştırmalar öğretmenlerin mesleki olarak kendilerini geliştirmeleri noktasında istekli olduklarını göstermektedir. Bununla birlikte yaratıcı hareket, üzerine yeni araştırmalar yapılan bir alan olduğu için, öğretmenlerin aldıkları eğitimlerinde doğrudan yer almadığı ve bu nedenle eğitim ihtiyaçlarını ifade ettikleri söylenebilir. Yaratıcı hareket eğitimi çocuklar için etkinlik planlama ve uygulamada öğretmenleri destekleyeceği gibi meslektaşlar arası iş birliğini de sağlayacaktır. Bununla ilgili olarak Mirzeoğlu, Altay ve Ağca (2017) öğretmenler için hareket atölyesi eğitimi verdikleri çalışmalarında eğitim süresince ve sonrasında öğretmenlerin meslektaşlarıyla etkinlik oluşturmada iş birliği yapma davranışlarının desteklendiğini tespit etmişlerdir. Öğretmenler için düzenlenecek seminer, atölye çalışmaları vb. ile yaratıcı harekete ilişkin bilgi ve beceri elde etmeleri sağlanabilir. Öğretmen adaylarının mesleğe atılmadan yaratıcı hareket eğitimine ilişkin donanımını sağlamak amacıyla da yükseköğretim okul öncesi öğretmenliği programlarında 'Yaratıcı Hareket'e ayrı ders olarak yer verilebilir.

Çalışma sonuçları ele alındığında öğretmenlerin yaratıcı hareket ile ilgili tanımlamalarının etkinlik ve özgün hareket olarak çeşitlendiği görülmüştür. Bununla birlikte yaratıcı hareketin çocuklarda farklı düşünmeyi ve iletişim kurmayı sağlaması açısından yararlarının daha fazla belirtildiği, uygulamalarda yaratıcı harekete çoğunlukla drama ve müzik etkinliklerinde yer verildiği, etkinlik planlarken motor, sosyal/duygusal ve bilişsel alan kazanımlarından yararlanıldığı, yaratıcı hareket ile ilgili etkinlik planlama, uygulama ve değerlendirmede ise eğitime ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulguları öğretmenlerin yaratıcı harekete ilişkin algı ve ihtiyaçlarını ortaya koymakla birlikte çalışma grubunu oluşturan 20 okul öncesi öğretmenin görüşlerinden elde edilen bulgular ile sınırlıdır. Sonraki çalışmalarda nitel ve nicel

yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntemler ile çalışılabilir. Öğretmenlere yaratıcı hareket eğitimi verilerek, eğitim öncesinde ve sonrasında görüşleri karşılaştırılabilir. Öğretmenlerin yaratıcı hareketleri ile çocukların yaratıcı hareketleri arasındaki ilişki incelenebilir, çocuklarda yaratıcı hareket gelişimini etkileyen faktörler araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, A. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin eğitim programındaki müzik etkinliklerini uygulama durumları (Niğde il örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Aydın Günbatar, S. (2019). Fenomenolojik araştırma (Olgu bilim) yöntemi. H. Özmen ve O. Karamustafaoğlu (Yay. Haz.). Eğitimde araştırma yöntemleri (s. 293-316). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Chatzopoulos, D., Doganis, G. ve Kollias, I. (2019). Effects of creative dance on proprioception, rhythm and balance of preschool children. *Early Child Development and Care*, 189/12, 1943-1953.
- Creswell, J. W. (2017). Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları (S. B. Demir, çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Daniel, C. (2015). Linked together: Creative movement as a way to promote creativity, collaboration and ownership among at-risk youth. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Arizona State University, Arizona.
- Daniels, S. ve Peters, D. B. (2015). Yaratıcı çocuklar yetiştirmek: Raising creative kids. (Ü. Ogurlu ve F. Kaya, çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Deans, J. (2016). Thinking, feeling and relating: young children learning through dance. *Australasian Journal of Early Childhood*, 41/3, 46-57.
- Englebright Fox, J. ve Schirmacher, R. (2014). Çocuklarda sanat ve yaratıcılığın gelişimi (N. Aral ve G. Duman, çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Garcia, M. E., Plevin, M. ve Macagno, P. (2018). Yaratıcı hareket ve dans: Garcia Plevin yöntemi (E. Salman, çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The theory of multiple intelligences*. NYC: Basic Books.
- Gersak, V. ve Tancig, S. (2018). Teachers' viewpoints on creative movement in teaching. *Dance: Current Selected Research*, 9, 1-15.
- Honig, A. S. (2020). How to promote creative thinking. *Scholastic Teachers*. <https://www.scholastic.com/teachers/articles/teaching-content/how-promote-creative-thinking/> adresinden erişildi. (ET: 20.11.2020)
- Karaca, N. H. (2015). Yaratıcı rahatlama çalışmalarının anaokuluna devam eden çocukların benlik kavramı ve motor yaratıcılığına etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Kambas, A., Gourgoulis, V., Fatouros, I., Aggeloussis, N., Proviadaki, E., & Taxildaris, K. (2005). Effect of a Psychomotor Training Program on the motor performance of preschool aged children. *Physical Education & Sports*, 56, 49-59.
- Kambas, A., Venetsanou, F., Giannakidou, D., Fatouros, I. G., Avloniti, A., Chatzinikolaou, A., Draganidis, D., & Zimmer, R. (2012). The Motor-Proficiency-Test for children between 4 and 6 years of age (MOT 4-6): An investigation of its suitability in Greece. *Research in Developmental Disabilities*, 33/5, 1626-1632.
- Kaufmann, K. A. (2006). *Inclusive creative movement and dance*. USA: Human Kinestics.
- Klingberg, B., Schranz, N., Barnett, L. M., Booth, V. ve Ferrar, K. (2018). The feasibility of fundamental movement skill assessments for pre-school aged children. *Journal of Sports Sciences*, 37/4, 378-386.
- Lobo, Y. B. ve Winsler, A. (2006). The effects of a creative dance and movement program on the social competence of head start preschoolers. *Social Development*, 15/3, 501-519.
- Mclaughlin, E. M. (2011). The influences of creative movement activities in the preschool classroom and children's ability to move on children's social competence. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*, Alabama Üniversitesi, Tuscaloosa, Alabama.
- Maxwell, J. A. (2018). *Nitel araştırma tasarımı: Etkileşimli bir yaklaşım* (M. Çevikbaş, çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- M. Bogard, J., ve Creegan-Quinn, M. (2013). *Strategies to integrate the arts in social studies*. CA: Shell Education. <https://books.google.com.tr/books?id=sXbhBAAQBAJ&lpg=PA21&hl=tr&pg=PA2#v=onepage&q&f=false> sayfasından erişildi. (ET: 19.10.2020)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*, Ankara. <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> sayfasından erişildi. (ET: 17.11.2020)
- Mirzeoğlu, A. D., Altay, F. ve Ağca, S. S. (2017). Views, achievements and implementation of preschool teachers regarding movement education workshop. *Journal of Education and Training Studies*, 5/6, 202-213.
- Montessori, M. ve Carter, B. (1936). *The secret of childhood*. Calcutta: Orient Longmans.
- Muhamad, J., Razali, M. ve Raja Adnan, YM. R. A. N. (2017). Needs and criteria in developing creative movement module for preschool children. *International Journal of Academic Research in Business and Social Science*, 7/2, 570-581.
- Myriantopoulos, E. (2015). *Improving pre-service teachers' preparation to integrate music and movement in early childhood classrooms*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bank Street College of Education, New York.
- Naimoli, L. P. V. (2016). *The use of dance/movement therapy in a preschool curriculum: Enhancing kindergarten readiness skills*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sarah Lawrence Collage, New York.

- Pavlidou, E. Sofianidou, A., Lokosi, A., & Kosmidou, E. (2018). Creative dance as a tool for developing preschoolers' communicative skills and movement expression. *European Psychomotricity Journal*, 10/1, 3-15.
- Pollman, M. J. (2017). *The young artist as scientist*. New York: Teachers Collage Press.
- Samsudin, M. A., Bakar, K. A. ve Noor, N. M. (2019). The benefits of music and movement in early mathematics. *Creative Education*, 10/12, 3071-3081.
- Stinson, S. (1988). *Dance for young children finding the magic in movement*. Virginia: The American Alliance for Health, Physical Education, Recreation and Dance.
- Theodorakou, K. ve Zervas, Y. (2003). The effects of the creative movement teaching method and the traditional teaching method on elementary school children's self-esteem. *Sport, Education and Society*, 8/1, 91-104.
- Tsompanaki, E. (2019). The effect of creative movement-dance on the development of basic motor skills of pre-school children. *Review of European Studies*, 11/2, 29-40.
- Üstündağ, T. (2020). *Yaratıcılığa yolculuk*. Ankara: Pegem Akademi.
- Von Rossberg-Gempton, I. E. (1997). *Creative dance potentiality for enhancing psychomotor cognitive and social-affective functioning in seniors and young children*. Yayınlanmamış doktora tezi, Simon Fraser University, Kanada.
- Wang, J. H. (2003). The effects of a creative movement program on motor creativity of children ages three to five. Paper presented at the Annual Meeting of the American Alliance for Health, Physical Education, Recreation and Dance, Philadelphia, PA, April 2003, s.1-8. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED479276.pdf> adresinden erişildi. (ET: 22.10.2020).
- Yıldırım, A. (2015). *Yaratıcılığa dayalı eğitim programları oluşturma*. E. Çelebi (Yay. Haz.). Öncü yaratıcılığın keşfi (s. 113-127). Ankara: Hedef CS.
- Yıldız, F. Ü. ve Şener, T. (2016). *Okul öncesi dönemde yaratıcılık eğitimi ve yaratıcı etkinliklerde kullanmak için materyal hazırlama*. Ankara: Nobel Yayın.
- Zukowski, G. ve Dickson, A. (1990). *On the move: A handbook for exploring creative movement with young children*. USA: Southern Illinois University Press.